

Szabolcsi Bence: Kodályról és Bartókról

Szerencsés korszakát élte századunkban a magyar zene: két olyan nagy alakja mellett, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán, értő, együttérző, rendkívül művelt, tájékozott, írói vénával is rendelkező kritikusok, zenetörténészek működtek, akiknek volt tehetsége és bátorsága, hogy a konzervatív közizléssel szembeállva az új és igaz zene ügyét szolgálják. Csáth Géza, Molnár Antal kezdte a sort, majd következett Tóth Aladár és Szabolcsi Bence. Utóbbi a magyar esszé hagyománynak is egyik legjelesebb művelője volt. Hallatlanul alapos ismereteit mindig lebilincselő szépséggel adta tovább, írásban is követve a híres elv („Legyen a zene mindenkié!”) szellemét. Szemléletmódját, a magyar zenéhez való viszonyát meghatározta, hogy Kodály tanítványa volt; kötelességének érezte, hogy teljes egészében birtokolja és értelmezze azt a zenei hagyományt, mely mindig az emberről alkotott képet, s az embert szolgálta. A maga szerény módján ezt tette Szabolcsi Bence is, aki sosem volt harcos egyéniség, de finomságával, eleganciájával, szellemi nyitottságával nehéz időkben is az értékeket szolgálta. (Az emlékezetes Bartók-vita után többek között az ő szép elemzése helyezte vissza jogaiba a zeneköltőt.) A *Szabolcsi Bence Művei* sorozatban ezúttal megjelent, tanulmányokat, elemzéseket és bírálatokat tartalmazó kötet egyszerre mutatja a zenekritikust, a magyar nyelv ihletett művészt és a zenepolitikust, aki azáltal tudott politikai tevékenységet kifejteni, hogy makacsul, szívósan őrizte a huszadik századi magyar zene igazi értékeit. A kötetet ezúttal is Bónis Ferenc szerkesztette, s ő irt hozzá értő, jól tájékozottó utószót. (*Zeneműkiadó*)

(r. l.)

Szokolay Sándor legutóbbi művének az ősbemutatójára május 31-én került sor Pannonthalmán, a Bazilikában, Orlandus Lassus „Cantiones Sacrae”-jának néhány hatszólamú tételét követően, a Dobra János vezette Tomkins Énekegyüttes előadásában.

Szokolay Sándor életművében az utóbbi két évtizedben fokozott jelentőséget kapott a szakrális zene. Vallásos témájú művei szervezen összefüggnek a világi kompozíciókkal. Szokolay arra is képes, hogy egyazon zenei nyelven szóljon különböző műfajú alkotásaiban.

„Az Ecce homo utórezgéseként” – olvasható a kottában. Szokolay elsősorban opera-komponista. Mondanivalója e megjelenített „nagy formában” a leginkább otthonos. Mégis, azok a műfajok, amelyek részben kísérletezés eszközei lehetnének, éppoly kidolgozottak, mint a nagy formák. Bármilyen stílári rokonságnál fontosabb az opera és a mise eszmei községe. Szokolay utóbbi műveiben a tonalitáshoz való visszatérés nyílt vállalása figyelhető meg, tartalmilag pedig a magasztosnak, az ideálisnak olyan megjelenítése, amely egyszerre mutat közvetlen és már-már elérhetetlen célokat.

A rövid nyitótétel őszinte-átélt fohász. A kevés szöveg többféle érzelmi reagálási módra ad lehetőséget, az alázatos áhítattól a kinyilatkoztatásszerű hangvételig. A *Gloriában* a dicsőített mellett megjelenik a dicsőítő is, az elvont tökéletesség felé vonzódás hangja jól megfér az evlágóság kifejeződésével. Mint az angyalok és a pásztorok együttléte Kodály kórusművében.

A mise központi tételében, a *Credóban* a nagyfokú szervezetség kötöttsége a maradéktalan érzelmi odaadás szabadságával váltakozik. A *Sanctusban* rövid felkiáltások tagolják az áradó, jubiláló melizmákat. Az *Agnus Dei* tétel megrendítő erejű „Békesség-óhajtás”.

A mű első hallásra is utat talált közönségéhez. A Tomkins együttes a mise rangjához méltóan tolmácsolta a művet.

Fittler Katalin